

EN FRYDEFULD KILDREN LANGS RYGRADEN

Nogle vidunderlige sensommeruger vandrede jeg rundt på Samothrake, muttersalene og dog i konstant indre dialog med en anden.

Om aftenen, når jeg sad over retsinaen i det tætte, lune livmodermørke og lyttede til tresserhittene fra Thermas caféer – min ungdoms underlægningsmusik – mens blikket dvælede ved det fjerne lysskær fra Alexandroupolis ovre på den anden side af havet, skete det, at grænserne mellem denne anden og mig selv udviskedes, og vi flød sammen; en barndomserindring steg som en sitrende boble op til bevidsthedens overflade og brast med et uhørligt suk, og det var ikke min erindring, men hans, denne anden persons, og jeg rakte ud efter notesblokken og skrev den ned. En nat, hvor en vældig blæst drog over øen, vækkede de klaprende skodder mig af hans drøm, og jeg lå længe i det brusende lufthav, vindombølget, inden jeg blev mig selv, og da jeg endelig blev det, sad drømmens billeder stadig på indersiden af nethinden: Sådan finder Henry Henriksen til sidst sin hadede far, apopleksiramt, liggende som en strandet hval under Filippatræet, dækket af lyserød æbleblomstsne, båndsløjfemumlende den sidste stavelse af navnet på den kvinde, han elskede og tyranniserede ...

Samothrake ligger i det nordøstlige hjørne af Ægæerhavet, så tæt på Tyrkiet, at bådflugtningene er begyndt at strømme dertil i overfyldte

gummibåde, efter at den græske del af landegrænsen til Fæstning Europa blev spærret af. Øen er faktisk ét stort bjerg: Oros Fengari, Månebjerg, der skyder op af havet og hæver sig 1611 over det, de fleste dage med en glorie af skyer om toppen. Mest kendt er den for en af antikkens smukkeste skulpturer, “Nike fra Samothrake”. Den hovedløse, men vingede sejrsgudinde af marmor blev fundet i 1863 af en fransk amatørarkæolog, der omgående – *just do it!* – sendte hende til Louvre, hvor hun stadig knejser for enden af en majestætisk trappe, beskuet og beblitzet af en kronisk kødrand af turister, mens det lille museum på Samothrake må nøjes med en kummerlig gipskopi holdt oprejst af uhøvlede lægter.

De brede turiststrømme er skyllet uden om Samothrake, som kun har få sandstrande og ingen lufthavn, men hippiegenerationen i deres folkevognsrugbrød tog øen til sig som en trædesten på den lange vej til Indien. Mange af dem er stadig stamgæster, og med deres grånede hestehaler og slunkne bryster under spraglede busseronner er de med til at give øen en særlig, mildt nostalgisk atmosfære af peace, love, tjalld og nøgenbadning – en lise for sjælen, når man kommer fra den trøstesløse graffitislum i det krisebombede Athen.

Og det er her, på Samothrake, min indre samtalepartner, Henry Henriksen, i 1975 møder sit livs Anne, da hun stiger op af havet, vaklende på de glatte sten, saltvandsdryppende nøgen, missende mod lyset med sine grønne, nærsynede øjne. Samme aften står de under en orange, flagermusomflakset gadelygte og kan ikke få sig klemt tæt nok ind til hinanden, mens de siger de slidte og dog så magiske ord: “Du er sød.” “Det er du også.”

I 2012 er han tilbage igen for at slikke sårene efter skilsmisse, fyring fra jobbet som ekstern lektor i litteraturvidenskab og en penibel plagiatsag – Henriksen er Nabokov-ekspert med forfatterambitioner, og da han langt om længe udgiver sin svære toer, er det gudbedredet Nabokov af alle, han slumper til at plagiere.

Som læseren sikkert har gættet, lider også jeg af forfattersyge, og denne Henry Henriksen – der ikke tilfældigt deler initialer med en vis Humbert Humbert i Vladimir Nabokovs berømteste og mest berygtede roman – er en fiktiv person.

Oprindeligt havde jeg tiltænkt ham ti-tolv siders lebensraum i en novelle, men Henry Henriksen nægtede at dele plads og ISBN-nummer med andre personer: Som en anden grådig, hastigt voksende gøgeunge åd han et par af de andre og puffede resten ud over redekanten. Han krævede en roman, og det fik han.

“Alle de brugte dage” – som romanen hedder, med et lån fra et digt af fantastiske Ole Sarvig – skriver sig ind i en ædel dansk sammenbrudstradition med mænd på flugt og på druk. For Henry Henriksens vedkommende går flugten altså tilbage til Samothrake. Her prøver han at samle brikkerne til sit livs puslespil, og romanen samler med, samtidig med at den skitserer konturerne af den store fælles historie bag den lille personlige. I 1962 sidder lille Henry i tandlægestolen med sine hullede, slikmarinerede tænder, mens verden balancerer på randen af atomkrig, og ordene fra Pressens Radioavis blander sig med borets brummen og hvinen, “murrende Moskva og knurrende Cuba, men Amerika og Kennedy er hvid vellyd, rene toner, klingende krystal.” I 2001 hengiver han og hans skumfødte Anne fra Samothrake sig til danskernes nye nationalsport, usømmelig omgang med bolig; de er netop ved at træffe det eksistentielle valg af skuffefronter og vandhane, da en eller anden skruer op for et fjernsyn, og Reimer Bos stemme gjalder ud over køkkentemplets blanke forbrugeraltre af corian, marmor og børstet stål: “New York er under angreb!” ...

Nå ja, og i 1974, som fredsbevarende soldat på Cypren, selvsamme dag som Makarios bliver kuppet, hopper unge Henry ud af en jeep, frustreret af ugelang druk og opdæmmede liderlighed og gør dét, der bliver hans styggeste lig i lasten, en kvalmende byrde han er dømt til at slæbe rundt på til sin dødsdag.

Henry Henriksens genbesøg på Samothrake slutter brat og uden forløsning med, at han på forsmædeligste vis – “som en hund”, tænker han selv som et ekko af Kafka – bliver uddrevet af øparadiset efter at have givet los for samme svaghed for ungt kvindelek som Humbert Humbert, hovedpersonen i Nabokovs “Lolita”.

Henry læser første gang “Lolita” som ung danskstuderende, ikke som en del af pensum, men som en hemmelig last, på samme måde som medstuderende sniger sig til at dyrke fodboldkampe og cowboyfilm. Han fornemmer, at Nabokov ikke vil falde i god jord på universitetsmarxismens højborg, og det er en fornemmelse, jeg som danskstuderende i Århus i halvfjerdserne til fulde kan bekræfte. Det er mig stadig en gåde, hvordan ungdomsoprørets store frigørelsesprojekt – man skal have oplevet tiden før ’68 på sin egen krop for at forstå, hvilket massivt mørke af konformitet og magtfuldkommenhed det var oppe imod – i den grad kunne udarte til intolerance, fraktionskrige og menneskefjendsk dogmatisme, hvor politiseringen blev drevet ud i det absurde. Jeg husker en 1.maj-demonstration i Botanisk Have i Århus, en såkaldt enhedsdemonstration, som nær var blevet afblæst midt i det hele, fordi tre anarkister – de var åbenbart ikke omfattet af enheden – padlede over til øen i andedammen (!) og hængte en sort fane op i hængepilen; dirigenten skreg og råbte, så højtalerne hylede om kap, men ingen revolutionære vovede sig ud i den mudrede dam, kendt som den var for sine aggressive vandrotter. Jeg husker også en ophedet diskussion om, hvor vidt det var politisk acceptabelt at være bloddonor, for sæt nu blodet endte i årerne på en kapitalist! “Alt er politisk!” lød den manende parole (– stik modsat i dag, hvor alt er afpolitiseret, tømt for valg og visioner og afløst af en form for embedsmandsagtigt management, i trængte stunder kaldet “den nødvendige politik”). Og litteraturen, den smed man – nej: vi! – ud med det ideologiske badevand i stedet for at anerkende og dyrke den som en menneskelighedens bastion, et bolværk såvel mod totalitære kræfter (det er ikke uden grund, at alle diktatorer

og ensrettere frygter og hader digtere) som mod markedskræfternes sjælelige imperialisme. Det er ikke et kapitel af mit liv, jeg er stolt af, og jeg stiller gerne op i den efterhånden lange kø af gamle venstrefløjshoveder og siger undskyld til rette vedkommende. (Det ville være klædeligt, om højrefløjen også udviste en smule selvansagelse og lod bare et enkelt "sorry, folks" falde for koldkrigshetz, Irakløgne, boligbobleoppustning osv., men det er nok for meget at håbe på.)

Nej, Nabokov passede sandelig ikke ind i halvferdsernes universitetsmiljø med sin modstand mod at bruge litteraturen som talerør for meninger og budskaber og sin insisteren på den litterært æstetiske sans som en særlig erkendelsesform, der involverer både følelser og intellekt, men samtidig er noget andet og mere, som både forfatteren og læseren mærker som *a tingle down the spine*, en frydefuld kildren langs ryggraden, når fiktionen lykkes, og dens konstruktion af snyd og bedrag forekommer mere livagtig end livet selv. Så Henry Henriksen nøjes klogelig og fejtt nok med at læse ham i smug, indtil der begynder at blæse mere sofistikerede teoretiske vinde, og han kan springe ud af skabet som Nabokov-ekspert med en Lacan-tåget afhandling om "Lystens blik/ blikkets lyst". Og da han prøver at gøre litterært comeback, er Nabokov gået ham sådan i blodet, at han – enhver forfatters mareridt – uforvarende kommer til at gøre hans ord til sine. "Intertekstualitet!" gisper han desperat til sit forsvaret, men forgæves: "Plagiat!" fnyser Weekendavisens frygtede Lars.

Henry Henriksen er noget af en skidt fyr, en snydepels, der viger uden om at se sig selv i øjnene og svigter sine nærmeste. Jeg bryder mig ikke om ham, selvom (fordi?) han ligner mig på ganske mange punkter – jeg røber ikke hvilke, men jeg har brugt pænt af den hovedstol, Højholt advarede mod at røre (hvad fanden, jeg er 61, og jeg skal ikke have noget med mig herfra!). Men jeg føler med ham, mit hjerte bløder for ham, når han klynger sig til det, der trækker ham ned, og han ikke griber de chancer, han får. Jeg kan følge ham

helt ud i det allersorteste, og ser jeg dybt nok ind i mig selv, må jeg erkende, at hvis skæbnen havde kastet mit livs terninger lidt anderledes, og jeg havde valgt en anden retning i et par vejkryds, kunne dette også have været mig. Sand forandring er sværere, end man gerne vil tro som ung, hvor det kun kan gå for langsomt med at få lagt det gamle lort bag sig.

Forfatteren er ikke identisk med sin hovedperson. Det er en banal sandhed, men ikke desto mindre blev Nabokov truet med bål og brand, da "Lolita" udkom i halvtredserne, af firkantede hoveder, der kortsluttede på temaet ældre mand/purung pige og læste romanen som et forsvarsskrift for pædofili. Senere tiders akademiske læsere med for mange bogstaver på hjernen faldt til gengæld i den modsatte grøft, når de påstod, at tematikken i *Lolita* blot er Nabokovs "påskud for at bolte sig i sproget".

Den holder heller ikke. *Lolita* er sprog for fuldeste skrue i den mest omkuldblæsende, barberbladsskarpe og poesitindrende forstand, men ikke kun sprog. Nabokov var optaget af temaet i årevis, skrev endda en forløber, *Fortrylleren*, for *Lolita* om denne seksuelle besættelse, der gør sin "ejermand" til slave, bryder alle normer og blæser på al moral. Det er hans formidable kunststykke, at han fortæller historien om den på en måde, så den besatte HH på én gang udstiller sin egen grusomme kynisme og tegner et frysende billede af det arme barn, han frarøver barndom og ungdom, samtidig med at vi som læsere føler og brænder og lider med ham, griner af hans sylespidse giftigheder og indimellem ligefrem charmeres af ham. Nabokov elsker ved Gud ikke sin hovedperson, men han tuner sig ind på en resonansbund i sit eget indre, og i kraft af den er han med ham gennem det hele og til det sidste.

Jeg genlæste *Lolita*, kort efter at min egen hovedperson var brudt ud af novellens spændetrøje. Det havde nær fået mig til at dreje halsen om på gøgeungen og skrinlægge projektet, for hvorfor skrive min

lousy roman, når den sublime *er* skrevet?

Men Henry Henriksen nægtede at dø, og så rejste jeg da til Samothrake og lod ham få ubegrænset taletid i mit hoved, når jeg sad dér på aftencaféen, med ømme fødder og sund retsinatørst efter de lange vandreture ad gedehyrdernes serpenteslyngede bjergstier. Og det var vel egentlig, nok engang, den bedste del af processen, den hvor der endnu ikke er skrevet en linje, hvor historien er et foster i baghovedet, og man vågner om natten ved at mærke det sparke mod hjernebarken.

Og dog, det allerbedste er trods alt nok de lykkelige øjeblikke under selve den ofte møjsommelige skriveproces, hvor forestilling og sprog bliver ét, hvor ydmyghed over for stoffet belønnes med kontrol over stoffet, hvor det hele falder på plads og i hak, og det bliver selv en spinkel forfatterrygrad forundt at føle en frydefuld kildren. Et funklende nu virker fiktionens skrøbelige, hjerteblods-sammenfugede korthus mere virkeligt end virkeligheden udenom, og jeg mindes Nabokovs på én gang forjættende og foruroligere sentens: “Virkeligheden er omtrent det eneste ord, der kun giver mening, når det sættes i anførselstegn.”